

แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า

บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Guidelines for applying the law to tackle the problem of waste processing plants Ban Kham Bon, Non Thon Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province

อารดา ชัยเสนา และ ลักขณา อินทร์บึง

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Arada Chaisena and Lakkana Inbueng

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, Email : luckkhana.inb@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและหาแนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้รับบริบทชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงงาน เจ้าหน้าที่โรงงานฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพปัญหาของประชาชนบริเวณใกล้โรงงานฯ มีปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ไม่สามารถประกอบอาชีพเก็บของเก่าขายได้และโรงงานฯ ไม่ได้จ้างงานคนในพื้นที่ ปัญหาด้านสังคมเกิดการย้ายถิ่นฐานจากคนนอกพื้นที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ เกิดปัญหาความแออัดของที่พักอาศัย ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดทั้งปัญหามลภาวะเป็นพิษทั้ง อากาศ ดิน น้ำและเสียงส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของคนในพื้นที่ และปัญหาที่สำคัญคือประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ไขปัญหาร่วมกันกับเทศบาลนครขอนแก่น

2. แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหา ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎหมายในการจัดการเกี่ยวกับการความเป็นอยู่ของประชาชน, กฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับอาหารสำหรับการบริโภค, พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522, กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย, กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการระบบสุขภาพอนามัย และมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : แนวทางการใช้กฎหมาย; ปัญหา; โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า

Abstracts

This research study aims to study problem and Guidelines for applying the law to tackle the problem of waste processing plants Ban Kham Bon, Non Thon Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province. Is a qualitative research. Target groups are community leaders who know the community context. People who live in the area around the factory Factory staff And officials of Khon Kaen City Municipality. The interview questionnaire was used as a tool for data collection and descriptive analysis.

The research results were found that: 1. The problem of people near the factory. There are economic problems, unable to work, store antiques, sell and the factory and not hiring local people. Social problems caused migration from people outside the area to work in the area. There is a problem of congestion in housing. Environmental problems include pollution and toxic problems including air, soil, water and noise, affecting the physical health of people in the area. And the important problem is that people lack participation in solving problems together with Khon Kaen Municipality.

2. Guidelines for applying the law to manage problems Public Health Act B.E. 2535, Laws dealing with the well-being of the people, Laws governing food for consumption, Consumer Protection Act, B.E. 2522, The laws governing the housing environment, Laws on the management of the sanitary system and Legal measures to encourage people to take part in solving environmental problems.

Keywords : Legal guidelines ; Problem ; Waste to electric power plant

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ได้ประสบปัญหาไม่สามารถหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูลที่เหมาะสม ขาดการบริหารจัดการที่ดีขาดความรู้ความเข้าใจในการกำจัดที่เหมาะสม และเกิด ความขัดแย้งในการดำเนินการ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นไม่สามารถดูแลและให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดเศษสิ่งของเหลือจากการใช้ไดแก พลาสติก โฟม กระจกปอง ภาชนะบรรจุอาหาร มีปริมาณสะสมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย มีผลโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมซึ่ง เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งของชุมชนที่จะต้องได้รับการบริหารจัดการและแก้ไข

เทศบาลนครขอนแก่นเป็นเมืองขนาดใหญ่มีประชากรถึง 120,143 คน (ข้อมูลสถิติ,2560) ปี 2557 พบว่ามีจำนวนขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่าวันละ 370 ตันต่อวัน หรือประมาณเดือนละ 7,500-10,000 ตัน พื้นที่เดิมในการกำจัดขยะโดยการฝังกลบคือบ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมืองขอนแก่น ซึ่งในช่วงฤดูร้อนและสถานการณ์แห้งแล้งนั้นมีการเกิดเพลิงไหม้บริเวณกองขยะ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ดังนั้นเทศบาลนครขอนแก่นจึงได้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะโดยการจัดตั้งโรงงานแปรรูปขยะมูลฝอยเป็น

พลังงานไฟฟ้า โดยใช้พื้นที่ 24 ไร่มอบให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนทำเองทั้งหมด และปัจจุบันนี้โรงงานแห่งนี้เดินเครื่องจักรแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้ามาเป็นระยะเวลา 1-2 ปีแล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เนื่องจาก ที่ทิ้งขยะบริเวณนี้ได้มีประชาชนอาศัยอยู่โดยรอบและบริเวณใกล้พื้นที่ทิ้งขยะ เดิมประชาชนกลุ่มนี้มีอาชีพเก็บของเก่าจากกองขยะเพื่อไปขายนารายได้มาเลี้ยงครอบครัว เมื่อเทศบาลนครขอนแก่นได้ให้โรงงานฯแห่งนี้เข้ามาดำเนินการจัดการขยะ ทำให้รายได้ของประชาชนบริเวณโดยรอบนี้ขายหายไป และมีการประท้วงกันเกิดขึ้นทั้งกรณีที่ดินทำกิน มลภาวะเป็นพิษ อากาศ เสียงและการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทราบถึงปัญหาที่แท้จริงและแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันระหว่างประชาชนในชุมชน เทศบาลนครขอนแก่นและโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของประชาชนในเขตรอบพื้นที่โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อหาแนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้รับบริบทชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงงานเจ้าหน้าที่โรงงานฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย กลุ่มผู้บังคับกฎหมาย กลุ่มผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึง ผู้นำชุมชน ผู้รับบริบทชุมชน ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบโรงงานฯ เจ้าหน้าที่โรงงานฯ และเจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น

การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (ชาย โพธิ์สิตา, 2560 : 67)

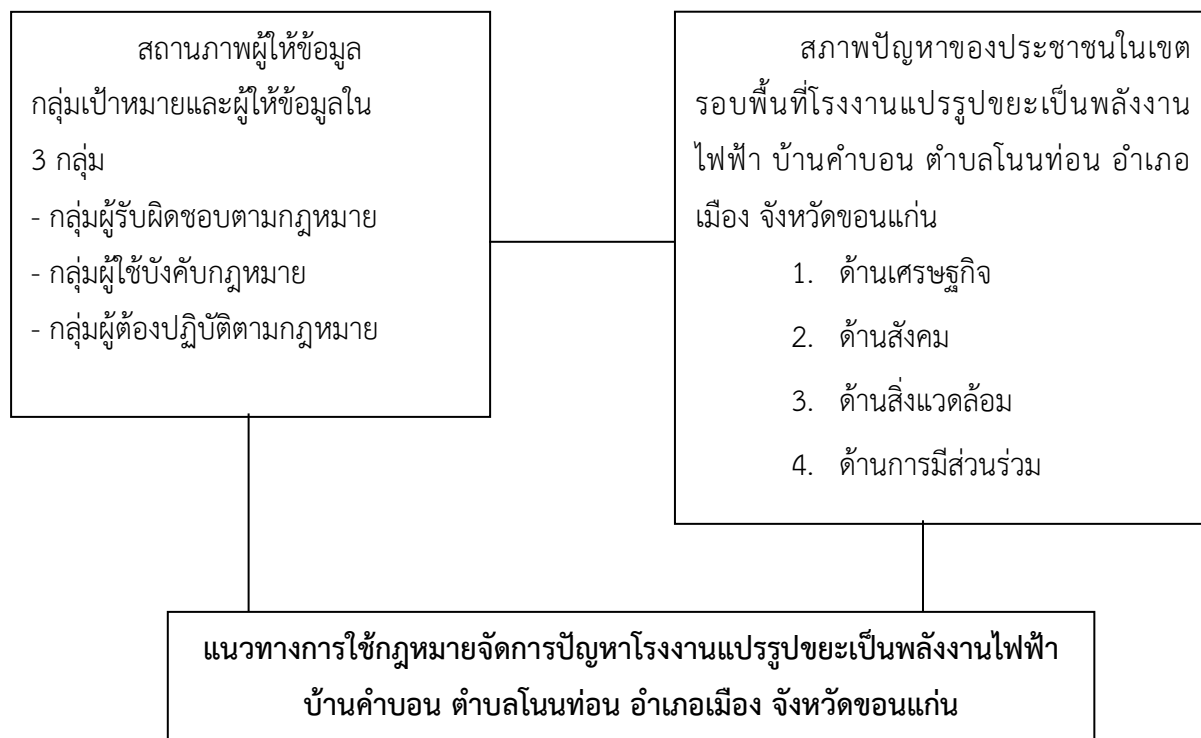
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในเชิงคุณภาพโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายการจัดการขยะมูลฝอย โดยเลือกแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลใน 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้รับผิดชอบตามกฎหมาย กลุ่มผู้บังคับกฎหมาย กลุ่มผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต และจากการจดบันทึกภาคสนาม มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย หากข้อมูลบางประเด็นไม่ครบถ้วน ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้อ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูลมายืนยันสนับสนุนข้อมูล เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ และใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis Method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของประชาชนในเขตรอบพื้นที่โรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนมีการตั้งโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้าประชาชนในพื้นที่บ้านคำบอนมีรายได้จากการเก็บขยะหรือสิ่งของที่ผู้อื่นไม่ใช้แล้วนำมาทิ้งที่กองขยะที่เทศบาลนครขอนแก่น จัดให้เป็นพื้นที่นำขยะมาทิ้ง ความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ส่งผลกับการเปลี่ยนแปลงการ

ประกอบอาชีพ คือไม่สามารถนำสิ่งของจากกองขยะไปขายได้ คนต่างถิ่นเข้ามาทำงานมากขึ้นซึ่งเกิดจากการจ้างงานของโรงงานฯเอง มี ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นเนื่องจากอาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ทิ้งขยะ

ด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาด้านยาเสพติดบางพื้นที่ เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน มี แรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่จึงก่อให้เกิดความแออัด (การเพิ่มขึ้นของบ้านเรือน) ส่งผลกับการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ อีกทั้งปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีปัญหาด้านการลักขโมยเพิ่มขึ้น และถนนบางเส้นทางเกิดการชำรุดเสียหายทำให้เกิดปัญหาในการสัญจรและการดำรงชีวิต

ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่บริเวณใกล้โรงงานฯ โดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาการทำงานของเครื่องจักรเกิดการสั่นสะเทือนเกิดเสียงดังจากโรงไฟฟ้า มีกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการหมักหมมของขยะ ดินมีสารปนเปื้อนของเศษขยะ เกิดน้ำเสียจากการปล่อยของเสีย มีฝุ่นละอองมลพิษทางอากาศ และโรงไฟฟ้าทำให้จำนวนรถเพิ่มขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อยมากเกี่ยวกับการจัดการโรงแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากโรงงานเป็นการจัดตั้งโดยภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อต้องการนำขยะจากบ้านเรือนประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่นมาแปรรูป จากอดีตที่ผ่านมาเป็นการนำขยะมาฝังกลบแต่ด้วยระยะเวลายาวนานประกอบกับมีจำนวนครัวเรือนและประชากร อีกทั้งภาคธุรกิจขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้เกิดปัญหาขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้เป็นจำนวนมาก ดังนั้นเทศบาลนครขอนแก่นจึงได้ร่วมมือกับภาคเอกชนจัดตั้งโรงงานฯ เพื่อแปรรูปขยะขายไปยังโรงงานไฟฟ้า ปัจจุบันมีหน่วยงานในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 27 แห่ง ที่ได้ใช้บริการกำจัดขยะของสถานีกำจัดขยะแห่งนี้แยกเป็น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 25 แห่ง และ เอกชน 2 แห่ง โดยมีปริมาณขยะประมาณ 370 ตัน/วัน แต่จากที่กล่าวมาเป็นรูปแบบของการจัดการขยะอีกรูปแบบที่ประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้ก็ยังคงเกิดปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ตั้งโรงงาน บริเวณบ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่าประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ทำกินของตนเอง จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเดิมทีนั้นประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเก็บของเก่าจากกองขยะไปขายเป็นรายได้เลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว เมื่อมีการตั้งโรงงานนั้นระบบการทำงานคือรถขยะที่ไปเก็บขยะจากพื้นที่ต่างๆ เมื่อเข้ามายังโรงงานรถเก็บขยะจะขับขึ้นไปยังบริเวณเตาเผา และทำการแปรรูปตามกระบวนการ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนบริเวณโดยรอบโรงงานประสบปัญหาการขาดรายได้หลักของครอบครัว

2. แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน จังหวัดขอนแก่นที่มีมาอย่างยาวนานทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกและนำมาวิเคราะห์

เพื่อให้ได้แนวทางการใช้กฎหมายจัดการปัญหาโรงงานแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

1. สันติวิธีในการจัดการปัญหา ก่อนดำเนินการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งควรมีวิธีดำเนินการที่เหมาะสมกับพื้นที่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่อาศัยอยู่บ้านคำบอนมาเป็นระยะเวลานาน การใช้สันติวิธีจึงเป็นอีกแนวทางในการลดความขัดแย้ง การใช้สันติวิธีมีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่า เป็นวิธีการที่นำลดการสูญเสียได้ดีที่สุด ซึ่งต่างกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย ซึ่งบางกรณีสามารถบรรลุผล ในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่เพียงแต่ถูกกดไว้

โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจอันดี ความสามัคคีปรองดอง นั้นย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง บางคนมองสันติวิธีในลักษณะปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง เพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือพฤติกรรมบางคนที่ใช้สันติวิธี เพราะความเชื่อว่าจะให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรม หรือ ศาสนธรรม บางคนใช้สันติวิธีตามหลักการบริหารเพื่อลดความขัดแย้ง ไปใส่รูปแบบอื่นที่จะจัดการได้ดีกว่า โดยไม่ใช้ความรุนแรง ลักษณะสำคัญของสันติวิธี คือ ไม่ใช่วิธีที่เฉื่อยชาหรือยอมจำนน หากเป็นวิธีที่เข้มแข็งและต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่ยุทธวิธีที่เลือกใช้ในบางโอกาส หากเป็นยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ เป็นสัจธรรมที่น่าเชื่อถือไม่ใช่วิธีที่ดีในเชิงกระบวนการเท่านั้น หากเป็นวิธีที่หวังผลที่กลมกลืนกับวิถีการด้วย

2. มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหา

ปัญหาเชิงพื้นที่ระหว่างประชาชน ชุมชนและสถานที่ทำลายขยะมีมาเป็นระยะเวลานาน ข้อขัดแย้งที่ปะทุขึ้นมักเกิดจากการไม่ได้เรียนรู้ร่วมกัน จากเดิมเป็นเพียงบ่อทิ้งขยะแบบฝังกลบเปลี่ยนเป็นการนำขยะมาแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้าเพื่อขายไปยังโรงงานไฟฟ้า ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อมาจนปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มการจัดการปัญหาแล้วนั้น ควรที่จะต้องใช้มาตรการทางด้านกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อเป็นการบังคับใช้ร่วมกันทั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนในพื้นที่โรงงานและพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้ผลกระทบ ในกรณีผลปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่อาศัยบริเวณดังกล่าว จึงควรมีมาตรการด้านสาธารณสุขดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดอยู่ในบทบัญญัติหมวดที่ 3 ถึงหมวดที่ 9 ซึ่งครอบคลุม เรื่องการควบคุมและกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย สุขลักษณะอาคาร ควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญที่เกิดจากการจัดทำกิจกรรมทุกชนิด ทั้งที่เป็นการประกอบกิจการต่างๆ หรือ กิจกรรมประจำวันในครอบครัว เช่น การเผาขยะ ในบริเวณบ้าน การหุงต้มอาหารในครัวเรือน เป็นต้น แต่สำหรับกิจกรรมที่มีลักษณะที่เป็นการประกอบกิจการทั้ง ในสถานที่เอกชนหรือในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งมีกระบวนการประกอบกิจการที่อาจมีก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพแก่ประชาชน คนงานหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ข้างเคียง อันได้แก่ กิจการการเลี้ยงสัตว์ กิจการที่เป็นอันตราย ต่อสุขภาพ 133 ประเภท กิจการตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสิร์ฟอาหาร รวมทั้งกิจการจำหน่าย

สินค้าในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งจำเป็นต้องถูกควบคุมให้มีการดำเนินการที่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานหลักเกณฑ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพราะในการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน (ในฐานะมนุษย์) จำเป็นต้อง (1) ได้อาศัยอยู่ในอาคารหรือสถานที่ที่ถูกลักษณะ (2) ได้กินอาหารที่สะอาดและปลอดภัย(ไม่ว่าจะได้จากตลาดสดหรือสถานที่จำหน่ายหรือสะสมอาหาร) (3) มีอาชีพได้ทำงานในสถาน ประกอบการที่สะอาดปลอดภัย (4) ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล(อุจจาระ ปัสสาวะ หรือสิ่งโสโครก) ซึ่งเป็นของเสียที่เกิดจากการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ต้องถูกจัดการและกำจัดให้ถูกวิธีตามหลักสุขาภิบาล จึงจะไม่ก่อผลกระทบต่อตนเองและชุมชน (5) ส่วนสถานประกอบกิจการหรือโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในชุมชนต้องไม่ก่อ ผลกระทบจนเป็นเหตุรำคาญแก่บุคคลหรือชุมชน (6) มีสถานที่หรือทางสาธารณะที่เพียงพอและอยู่ในสภาพ สะอาดเป็นระเบียบเพื่อเอื้อต่อการมีสุขภาพดี ซึ่งสภาพเหล่านี้ตามหลักการอนามัยสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน และสถานะนี้เรียกว่า “สภาวะความ เป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

2.2 กฎหมายในการจัดการเกี่ยวกับการความเป็นอยู่ของประชาชน กฎหมายที่เข้ามาจัดการเกี่ยวข้องกับสิทธิในการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ มีอยู่ในหลากหลายมิติบทบาทของรัฐภายใต้ กฎหมายเฉพาะต่าง ๆ นี้กำหนดบทบาทของรัฐแตกต่างกันไป ทั้งที่เป็นผู้ควบคุมกติกาให้เกิดมาตรฐานสินค้าที่ ปลอดภัยต่อประชาชน ถูกสุขอนามัย ในราคาที่เป็นธรรม และป้องกันการผูกขาด หรือบางครั้งรัฐเข้ามาจัดผลิตเอง จากการที่มีตัวกฎหมายที่เข้ามาจัดการอยู่จำนวนมาก ดังนั้นจึงขอจัดกลุ่มตามปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งในที่นี้ มีการจำแนกออกเป็น -อาหารและการบริโภค - ที่อยู่อาศัย -ของใช้ รวมถึงยานพาหนะ - ยารักษาโรคและระบบสุขภาพอนามัย

2.3 กฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับอาหารสำหรับการบริโภค ในการจัดการเพื่อให้อาหารที่บริโภคในสังคม มีความปลอดภัย ไร้สารพิษหรือสิ่งแปลกปลอม รวมไปถึงการ บริโภคอาหารที่ถูกสุขอนามัย มีกฎหมายที่เข้ามาจัดการหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าและบริการ ให้ ได้รับความปลอดภัยในการบริโภค ได้รับข้อมูลข่าวสารเพื่อตัดสินใจเลือกซื้อได้ตามความต้องการ รวมถึงได้รับการ ชดเชยเยียวยาความเสียหายจากการบริโภค โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภคขึ้นเพื่อดูแลมาตรฐานการคุ้มครอง นับตั้งแต่การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา ไม่ให้มีการใช้ ข้อความเกินจริง หลอกลวง การกำหนดให้ติดฉลากข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า รวมถึงการควบคุมข้อกำหนดในสัญญา ให้มีความเป็นธรรม มีความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญาระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

ในกรณีที่สงสัยว่าสินค้าหรือบริการใดที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการพิสูจน์ว่าสินค้าและบริการนั้นได้ และหากจำเป็นเร่งด่วน สามารถสั่งให้ห้ามขายสินค้า หรือห้ามการให้บริการนั้นเป็นการชั่วคราวได้

2.5 กฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย กฎหมายที่กำหนดมาตรการ ที่อาจใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ที่นับได้ว่าเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีขอบเขตชัดเจนว่าเป็นบริเวณที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรม เมื่อมีการจัดขอบเขตของพื้นที่ดังนี้ การอยู่อาศัยสมควรที่จะได้รับประโยชน์เพื่อความปลอดภัยจากพื้นที่อุตสาหกรรมที่มักจะมีการก่อมลพิษ การจัดทำผังเมืองนี้ กำหนดให้มีกระบวนการที่ชุมชนสามารถที่จะรับทราบในการกำหนดผังเมืองและสามารถคัดค้านได้ ก่อนที่จะมีการประกาศ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริเวณดังกล่าวก็เข้ามามีส่วนในการจัดทำผังเมือง เรียกว่า คณะกรรมการบริหารผังเมืองส่วนท้องถิ่น เมื่อมีการประกาศใช้ผังเมืองแล้ว การก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคาร ที่ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการบริหารผังเมืองส่วนท้องถิ่นพิจารณาว่าเป็นไปตามข้อกำหนดผังเมืองหรือไม่ ทั้งนี้การควบคุมการก่อสร้างอาคารไม่ว่าจะเป็นโดยเอกชนหรือทางราชการ ก็ต้องอยู่ภายใต้ผังเมืองทั้งสิ้น

2.6 กฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการระบบสุขภาพอนามัย กฎหมายที่จัดให้บริการ และระบบสวัสดิการด้านสุขภาพ เช่น พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 และกลุ่มกฎหมายที่รักษาสุขภาพอนามัยของสังคม เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

2.7 มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง สิทธิของประชาชนที่จะได้ตระหนักรู้ ถึงสิทธิตามกฎหมายที่ประชาชนที่มีอยู่ในการรับรู้ (Right to Know) ถึงแหล่งมลพิษสิ่งแวดล้อมของขยะสิทธิที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร (Right to Information) เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และสิทธิของประชาชนที่จะเข้าถึงระบบความยุติธรรม (Right to Access Justice) ในการฟ้องคดีแพ่งและอาญา เพื่อรับการเยียวยาและเสียหายอันเกิดจากมลพิษสิ่งแวดล้อมจากการจัดการของเสียอันตราย ประเภท ขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังที่โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติไว้ ดังนี้มาตรา 43 บัญญัติว่า “บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติและเข้าชื่อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือ จดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติสิทธิของบุคคลและชุมชนที่จะร่วมกับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐในการดำเนินการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่บริเวณโดยรอบโรงงานแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้า ทั้งปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมนับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน ตั้งแต่ก่อนการตั้งโรงงานฯ และส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกุลฤกษ์ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจัยที่มีความแตกต่างกับผลกระทบ แนวทางการแก้ไข ความต้องการของชาวบ้านจากการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำท่วมนิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค) ต่อชาวบ้านที่อาศัยบริเวณนอกคันดิน มีชาวบ้านที่อาศัยนอกคันดินได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำท่วมทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.37 โดยมีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.41 ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีความแตกต่างกับผลกระทบ ได้แก่ ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย โดยพื้นที่ใกล้ถนนไม่เกินรัศมี 1 กิโลเมตรจะได้รับผลกระทบมากกว่าพื้นที่ในรัศมีอื่นและด้านการประสบปัญหาน้ำท่วม ปี 2554 โดยชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วมในระดับมากจะมีระดับผลกระทบมากกว่าชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วมในระดับอื่น ซึ่งชาวบ้านมีความกังวลว่าการก่อสร้างคันดิน จะทำให้น้ำจะท่วมมากขึ้น และยังสอดคล้องกับ กิตติ ชยางกุล (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลกระทบของการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม ในปัจจุบัน ที่อาจมีต่อสุขภาพของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนคลองสาม โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ผสาน ทั้งกระบวนการในเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วยแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษา แบบคัดกรองสุขภาพ ประชากรกลุ่มเสี่ยง ทั้งในมิติทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ และการตรวจผลทางห้องปฏิบัติการ ทั้งคุณภาพดิน คุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแก่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม เพื่อลดหรือขจัดปัญหาผลกระทบด้านสุขภาพของผู้นับในชุมชน และสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อยมากเกี่ยวกับการจัดการโรงแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากโรงงานเป็นการจัดตั้งโดยภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่น สอดคล้องกับ ธงชัย ทองทวี (2553 : บทคัดย่อ) ที่อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการขยะ พบว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขามในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยนั้นมีความเห็นร่วมกันว่าควรร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการรวมถึงการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะก่อสร้างระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขามจะต้องจัดทำ แผนแม่บทในการจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาว 5-10 ปีและแผนประจำปีจะต้องให้สอดคล้องกัน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กร

บริหารส่วนตำบลหนองขามมีด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านกฎหมายเป็นเบื้องต้น และยังคงสอดคล้องกับ ตามแนวคิดของ เอลินอร์ ออสตรอม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544 : 69) เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในสังต่อ ทรัพยากรธรรมชาติสู่อนุชนคนรุ่นหลังให้ได้โอกาสที่เท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม และชอบด้วยหลักนิติธรรม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเสนอแนะให้ดำเนินการดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่าประชาชนในพื้นที่บริเวณโดยรอบโรงงานยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาทำความเข้าใจและเป็นสื่อกลางในการร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าถึงสิทธิต่างๆ ของตนเองมากยิ่งขึ้น
2. จากเข้าถึงหรือรับทราบข้อมูลกฎหมายของประชาชนเป็นเรื่องที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนั้นประชาชนทุกคนควรต้องได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานและกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวชุมชน เพื่อเป็นการเรียนรู้ร่วมกันและก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน
3. ภาครัฐควรดำเนินการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้เป็นฉบับเดียวกันและจัดไว้เป็นหมวดหมู่ในลักษณะที่เป็นประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ชยางคกุล. (2553). ผลกระด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). ชุมชนนิยม: ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2560). ศาสตร์และศิลปะแห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง พับลิชชิ่ง.
- ธงชัย ทองทวี. (2553). สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภोजักรราช จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- ธนภุต โพธิ์ทอง. (2556). ผลกระทบจากการก่อสร้างคันดินป้องกันน้ำท่วมนิคมอุตสาหกรรมต่อ ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณคันดิน ไชยเทค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.